

MAKTABGACHA TA'LIM FAOLIYATINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Maktabgacha ta'lim yo'nalishi 531-21 guruh talabasi

Saydullayeva Mohinur

Annotatsiya: Maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlarini o'ziga xos xususiyatlari, maktabgacha ta'lim tashkilotining qator vazifalari haqida ma'lumotlar berilgan.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'limni o'ziga xos xususiyatlari, vazifalari, bola, ta'lim jarayoni, g'oyaviy rivojlanishi

Abstract: The article provides information about the characteristics of preschool education organizations, a number of tasks of preschool education organizations.

Key words: characteristics of preschool education, tasks, child, educational process, ideological development.

Аннотация: В статье представлена информация о характеристике организаций дошкольного образования, ряде задач организаций дошкольного образования.

Ключевые слова: характеристика дошкольного образования, задачи, ребенок, образовательный процесс, идеологическое развитие.

Mamlakatimizda maktabgacha ta'lim tizimi boshqaruvini rivojlantirish borasida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 9-sentyabrdagi "Maktabgacha ta'lim tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-3261-sonli qarori, 2017-yil 30-sentyabrdagi 26 "Maktabgacha ta'lim tizimi boshqaruvini tubdan takomillashtirish choratadbirlari to'g'risida"gi PF-5198-son Farmoni hamda ushbu Farmon ijrosi bo'yicha 2017-yil 30-sentyabrdagi "O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim vazirligi faoliyatini tashkil etish to'g'risida" PQ-3305-son va 2018-

yil 30-sentyabrdagi “Maktabgacha ta’lim tizimini boshqarishni takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-3955-son qarorlari qabul qilindi. Maktabgacha ta'lim har bir insonning hayotida muhim o'rin tutgan jarayonlardan biridir. Bu jarayon o'quvchilarning bilim va yeteneklarini rivojlantirish, ularni taraqqiyot yo'lidagi yaxshi o'rnatish va ularning jamiyatga samarali a'zolar bo'lib to'g'ri kelishlari uchun muhim asbobdir. Bu sababli, maktabgacha ta'limning muhimi haqida batafsil ma'lumot olish juda muhimdir.

Maktabgacha ta'lim faoliyati, eng yirik o'quv muassasalardan biri bo'lib, o'quvchilarga asosiy ta'limni berishga yo'naltirilgan. Ushbu ta'limning quyidagi o'ziga xos xususiyatlari mavjud:

1. O'quvchilarning umumiy rivojlanishi: Maktabgacha ta'lim, o'quvchilarning umumiy rivojlanishiga yo'naltirilgan. Bu rivojlanish ta'limiy, ma'naviy, jismoniy va ijtimoiy xususiyatlarni o'z ichiga oladi.

2. Tizimli ta'lim rejasi: Maktabgacha ta'limda o'qituvchilar o'quv darsi berishda tizimli ta'lim rejalaridan foydalanadi. Bu, belgilangan dars jadvaliga muvofiqlashtirilgan, dars ishlanmalari, sinovlar va hujjatlar asosida o'quvchilarni o'quv jarayoniga qiziqtirishga yordam beradi.

3. O'quvchilarning individual o'zlashtirilishi: Maktabgacha ta'limning o'ziga xos xususiyatlari orasida o'quvchilarning individual o'zlashtirilishi ham keng o'randa qo'yiladi. O'quvchilarning o'z barcha yuqorida ta'riflangan rivojlanish muhitini rivojlantirishga imkoniyat beriladi.

4. Keng jihatdan ta'lim: Maktabgacha ta'lim, matematika, tarix, geografiya, tillar, fanlar, san'at, sport va boshqalar kabi turli sohalarni o'z ichiga olgan

Maktabgacha ta'lim tizimi har bir davlat uchun o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lishi mumkin. Bu xususiyatlar ta'lim jarayonidagi pedagogik, psixologik va tadbiriy o'tishlar asosida namoyon bo'ladi. Quyidagi o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lgan maktabgacha ta'limning asosiy vazifalari mavjud:

1. Ma'naviy tarbiya va muhit: O'quvchilarni baxtli, adolatli va insonparvar insonlar sifatida, ma'naviy, intellektual va jismoniy tarbiyalash bo'yicha muvofiq muhit yaratish.

2. Shaxsiy rivojlanish: O'quvchilarning shaxsiy qobiliyatlarini, ko'nikmalarini va maqsadlarini rivojlantirish, ularni o'zlarini tanigan, maqsad qilgan, jamiyatda foydalanishga tayyorlab chiqish.

3. Nazariy bilim va amaliyotlar: O'quvchilarni muamma va vaziyatlarga nazariy yechishga, o'rganilgan bilimlarni amaliy amalga oshirish imkoniyatini berish.

4. G'oyaviy rivojlanish: O'quvchilarga ijtimoiy, madaniy va insoniy g'oyalar, qadriyatlar va xavfsizlik qiliqning ma'nosini o'rgatish.

5. Shaxsiy fikrlar va fikr-mulohazalar: O'quvchilarning shaxsiy fikr-fikrlarini, qarorlarini o'rganish va rivojlantirish.

6. Xalqaro aloqa: O'quvchilarni o'zgartirilgan dunyo tasavvurini o'rganish, boshqa millatlar va madaniyatlar bilan hamkorlik qilishga, mustaqil fikrlashga, insoniy birligining ahamiyatini tushunishga oid bo'lgan tajriba va muhit tuzish.

Maktabgacha ta'lim afzalliklari orasida shunda biri - guruhda ishlash qobiliyatini oshirish. Guruhda mehnat qilish bilan bog'liq ommaviy ta'sir hamda ish bilimiga ega bo'lishning tamoyillarini o'rganish o'zni juda muhimdir. Guruhda ishlashning afzalliklari o'quvchilarga doimiy talaba bilan hamkorlik qilish, faqatgina qurilmaviy qursatishdan yuzaga keladigan muammolar yechishda o'qituvchining qo'llab-quvvatlovchisi bo'lishi kerak. Maktabgacha ta'lim faoliyati shaxsiy rivojlanishni o'zida yoshlarni qo'llab-quvvatlashda, ularning g'ayritabiiy o'qish, yozish, hisob-kitob, fanlarda muvaffaqiyatli ishlagan bo'lishlarini takomillashtirishga yordam beradi. Bu o'quvchilar uchun arzon va to'xtovsiz kamboq ta'lim yo'nalishini ta'minlaydi. Maktabgacha ta'limning bir xususiyati, talabalarning barcha ko'nikmalarni o'rganishi va ulardan foydalanish ko'nikmalarini amalga oshirishidir hamma masalalarni hal qilish uchun ularning o'z zahoti va o'qituvchilar yordamida dunyoni tahlil etish, muammo va topshiriglarni hal qilib chiqish qobiliyatini shariflashga imkoniyat berish. Bundan tashqari, maktabgacha

ta'lim faoliyati o'quvchilarga ijtimoiy qarashlarda sardoniy his qilish, savadli munosabat qilish, ijtimoiy muomala bilan tajriba olish va o'z fikr-mulohazalarini adashib olish imkoniyatini beradi. Ushbu xususiyatlar yosh individlarning o'z o'rnini topish, ispan joylashgan jamoaga yaxshi aloyis bo'lish, bu dunyoni tahlil qilish va uning o'zlarining o'ylari va fikrlarini ifodalash uchun muhimdir. Maktabgacha ta'lim faoliyati shuningdek, reja va o'zaro kurash usullari to'g'risida ommaviychai ta'lim jarayonini ravona qilish uchun ishlab chiqilgan tartibga bog'liqdir. Maktabgacha ta'lim faoliyati hamkorlik, o'quvchilar bilan kelishamiz va ularga samaradorlik mavzusidagi mavjud jihatlar bilan ishlaydigan o'qituvchilar mehnatlariga bog'liq. O'quvchilar o'quvchilar bilan, o'quvchilar bilan va ular bilan o'qituvchilar bilan hamkorlik tizimidagi imkoniyatlarni qo'llash orqali o'zlarini yanada rivojlanishga olib keladilar. Umumiy holatda, maktabgacha ta'lim faoliyati o'qituvchilar va o'quvchilar o'rtasidagi o'qitish, o'rganish, o'yin o'ynash va baholash jarayonlariga asoslangan. Bu faoliyatlar o'quvchilarning bilim, malaka va ko'nikmalarini o'shishda katta ahamiyatga ega, ularga ijodiy, ijtimoiy va ma'rifiy rivojlanishga imkon beradi. Maktabgacha ta'limning maqsadi bu yoshdagi o'quvchilarni o'z istaklari va qiziqishlari bilan ishlaydigan, kompetentlik va insoniyatga ega fuqarolar qilishini ta'minlashdir. Maktabgacha ta'limning asosiy vazifalari quyidagilar bo'lishi mumkin:

1. O'quvchilarni bilim va malaka jihatidan yaxshi tayyorlash: Maktabgacha ta'limning asosiy vazifalaridan biri o'quvchilarni yaxshi bir ta'lim va xilma-xillik bilan tayyorlashdir. Bu vazifa orqali, o'quvchilar asosiy fanlarda, turmush tarzida, sportda, ijtimoiy va ma'naviy huquqda malaka olishadi. Bu, ularning har bir sohada muvaffaqiyatli bo'lishlari uchun asosdir.

2. Tarbiyalash va xarakterni shakllantirish: Maktabgacha ta'limning boshqa vazifalardan biri o'quvchilarning xarakterlarini shakllantirish va tarbiyalashdir. Bu o'quvchilarga tozalik, hamkorlik, samarali ishlash, ehtiros va sifatli tahqiqot, salomatlik va sog'lomni saqlash qobiliyatini shakllantirishdir. Shu bilan birga, o'quvchilarning etik va muxtorlik qoidalariga rioya qilishini ham o'rgatadi.

3. Qudrat va xususiyatlarni tushuntirish: Maktabgacha ta'lim, har bir o'quvchining xususiyatlari, so'nggi turli xil maktab tadbirlarida jalid etkazilayotgan qudratlari va qabilalarni aniqlash uchun imkon yaratadi. Ushbu jarayon yordamida o'quvchilar o'zlarini va o'z ajoyibxonalarini boshqa odamlarning tajribasi bilan solishtirish, talabalar tomonidan his qilinayotgan tadbirlarda ishtirok etish va yaqinlariga va jamoaga tadbirlar tashkil etish imkonini beradi.

4. O'quvchilar uchun yangi bilimlar va fankarlarni o'rgatish: Maktabgacha ta'lim asosan bilim va fanlarni o'rgatishga yo'naltirilgan. Bu, o'quvchilarni ilmiy tafakkur, falsafa, matematika, linguistik, tarix, asarlar, tabiiy fanlar, axborot texnologiyalari, san'at va boshqalarga sayohat qilish imkonini beradi. Maktabgacha ta'lim qurollanishi, kompyuter va internetga kirish imkonini yaratish, tarixi ob'ektlarini muhokama qilish, biron bir buyumni izohlash va yozish kabi muhim kundalik hayot jarayonlarida o'quvchilarga boy o'quv-navbatlarini beradi.

5. Mazkurligini biluvchi va to'g'ri qabul qiluvchi qobiliyatini aniqlash: Maktabgacha ta'lim shunchaki o'quvchi boshida tafakkur va sezgirining to'g'ri texnika va punktlilikni aniqlash imkonini beradi. Qulaylik, iste'molchilik, arzon narx, ta'limning sifati, salomatlik, kelgan-xatolar va raqamlar bo'lib turadi. Tizimlar texnologiyasi, yuqori sifatli elektron ta'lim vositalari va keng turdagi ta'lim resurslari yordamida, talabalarning ma'lumotlarni bilish uchun qulay kengaytirilgan ta'lim muhitini yaratish, ularni mustaqil o'rganishga qo'lda turarli imkoniyatlar beradi.

6. Mustaqil o'rganish qobiliyatini rivojlantirish: Maktabgacha ta'lim o'quvchilarga mustaqil o'rganish qobiliyatini rivojlantirishning asosiy vazifalaridan biridir. Bu qobiliyat o'quvchilarni o'stirish, o'zlashtirish, savollar bilan ishlash, maslahat olish, ma'lumotlarni tinglash va yurish ma'rumiyatiga erishishni o'rganishni o'z ichiga oladi. Mustaqil o'rganish qobiliyatini rivojlantirish, ularning hayot davomidagi o'zlashtirish, tanqidiy o'ylash, yorish va mustahkamlash, ish faoliyatini tashkil etish, o'zlashtirish va yorish, ijtimoiy qo'mongarchilik va o'zlashtirish qobiliyatlarini rivojlantirishga erishadi.

Maktabgacha ta'lim, integrativ, o'z-o'zini namoyish etish, kasbiy va shaxsiy rivojlanish, insoniy kamolot va muvaffaqiyat uchun kerakli ko'nikmalarni olib borish va global jamiyat bilan bog'liq muammolarni yechish ko'nikmalari / tajribalarini o'rganish imkonini beradi. O'quvchiga ilmiy, sotsial, ma'naviy, kasbiy va ijtimoiy zamonaviy ta'lim muhim bo'lib, uning hayotida tafsilotlari bilan ta'sir qiladi. Maktabgacha ta'lim muammolarni yechish, mustahkamlash va insoniy rivojlanishni ta'minlashning asosiy ko'rinishidir. Bu, o'quvchilar uchun ma'lum fanlarda tajriba va xilma-xil qobiliyatlarini oshirish orqali tuziladi. Ular o'zlarini sotsial mulkchilik, aqliy faoliyat, jismoniy rivojlanish, kreativlik, tahlil qilish va muhokama qilish bo'yicha mustahkamlashlari mumkin bo'lgan holatda topishadi. Maktabgacha ta'lim, rivojlanishning tashqi ahamiyatini ham anglatadi. Bu ta'lim shakli insonlarda ijtimoiy tashkilotlarga, masalan jamoatga, oilaga, maktab va markazlarga qo'shimcha qiziqish va moddiy qo'shimcha daromad olishga imkon beradi. Kelajakda yoshlarimizning o'zlarini mustahkamlash, o'zaro hamkorlik, ijtimoiy hamkorlik, tahdidlardan qutulish va jamiyatga samarali a'zolar bo'lish uchun muhim kasbiy va ijtimoiy ko'nikmalarga ega bo'lishlari lozim. Maktabgacha ta'limning o'ziga xos xususiyatlari ham mavjud. Birinchidan, uni tashkil etish, tavsiya qilish, o'rganish va bajarish prinsiplari jamoatda qabul qilingan, shuningdek, o'z tizimlari va dasturli o'qitish usullari bilan ajratilgan. Ular o'quv jarayonida motivatsiyani oshirish, talabalar o'rtasidagi ilmiy, kasbiy va ijtimoiy hamkorlikni ta'minlash jarayonida muhim ahamiyatga ega. Bundan tashqari, maktabgacha ta'lim faol mustaqil fikrlash, aralashmashtirish va muhokamalashni rag'batlantirishi kerakli amallarni o'rganishga shu axborotlar bilan ta'minlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI :

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 9-sentyabrdagi "Maktabgacha ta'lim tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-3261-sonli qarori.
2. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim vazirligi faoliyatini tashkil etish to'g'risida " PQ-3305-son va 2018-yil 30-sentyabrdagi "Maktabgacha ta'lim tizimini boshqarishni takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-3955-son qarorlari.
3. Abdulloh Xolmuradov "Maktabda ta'lim tizimini rivojlantirish: yangi usullar va innovatsiyalar" – T.: 2021y
4. Abdullayeva N.Sh. Maktabgacha ta'limni variativ yondashuv asosida takomillashtirish: Avtoref. ... ped. fan..fals dok. (PhD) – T., 2019. – B. 22-23.
5. Nasiba ERXONOVA Maktabgacha ta'lim kecha bugun ertaga ilmiy maqola